

کتاب

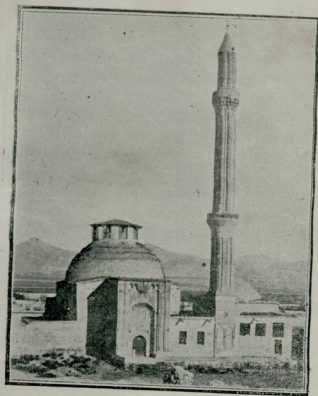
علم ، صنعت و اخلاق و اُز هفته ای مجموع

تاریخ صنعت

آناطولیده ساچوق آبدەلری

(یکین نیشه‌دن مابده و ختام)

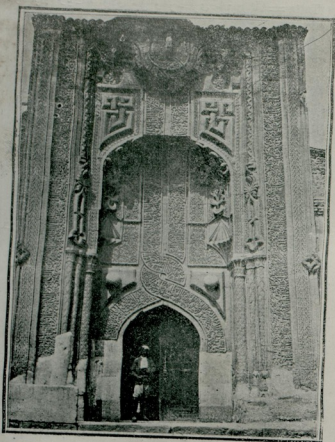
شکلده کورولن نفر عاتندن دخی آکلاشیله جنی اوزرملک سفلانیش اولان چینی موزاییقلری بقایاستک یانی باشنده دیکر بر اصول تزئیندها موجوددرک بوده « طوغله موزاییق » اصولیدر . بولک صورت اعمال و اجراسی ایسه پک قولایدیر . شویله که : طوغله ناک کتارلردن بری رنگلی و مینسالی بر جلایله اوزلش و طوغله لر دخی - مینسالی اولان بوز طیشاری یه کلک اوزره - استحصالی مطلوب اولان شکل و رسمه کوره یاصیلغه و یاخود قیلجینه اوله قی قوشلدر . بواصولک ضروری اولان بخدوری ایسه انجی پک بیضا اولان و عیونلی ده خطوط مستقیمه دن مرکب بولانان رسملره انحصار ایتیدیر .

شکل ۱۳ - قونیّه : اینجه مناره‌لی جامع .

پوراده موجود اولان برکتایه ، اشبو طوغله لرک « طوس شهری »[*] معماری محمد بن محمد لاری « اولدینی بیلر بر مکده در . بناه علیه منشاک ایران اولدینه آرتق شهبه یوقدر . آتشیبرده اول بئنجی عصرده موجود کتیریلن (سید محمود) تره بسنده بو نطره عاتل طوغله لر بولندی و (موصل) لی (احمد بن عبدالله) ک بورایه وضع اعضا ایش اولدینی کورباور . شوملو مامک ایسه قونی وارد ؟ چونکه بزه بونوع تزینتاک اساسا منشائی اولان مملکتی اوانه ایدو . طوغله - اغلب احاطه لہ نظراً - برابیل اختراعیدر ، مینا کاری طوغله لرک استعمالی ده الجزیره قطعه سی داخلنده الک قدیم زمانلره عاتددر .

[*] ایرانک شمال شرقیسنده ، تورکستان حدودی قرینده و (مرو) شهری یقینه ده کاشدیر .

شکل ۱۴ - قونیّه : اینجه مناره‌لی جامع کتیروسی .

بولانلر اولدی . بوکی اسباب ایسه شایان قبول کورونور . زرارک الجزیره قطعه سینده و کرک بشتن آسیای صغری داخلنده این زمان اعلا جنس طوغله لر اعمال ایدلش و بو طوغله لر زمانلره قدر طیبانه بیللکاری کی الاق دخی اهالی علیه طرفیدن کندی خانه لرده قولالاق اوزره پک زیاده رغبت قزانشدو . هرقدو ممالر بواوده خام ویا آق پیشش طوغله استعمال ایتدیلر ایسه ده . بوده پوکک درجه حرارته پشش سرت طوغله قایلمه لرله اولری حفظ و وقایه ایجکی بیللکارندن ناشیدر ؛ لکن قضیه یی بر عکس ایدرک سرت [*] ایران قدیم ملوکک سرایند موجودرسی قبول سالورنره اوروایلرجه ویرلش برام اولوب اسانک (آبادانی) اولشی ملحوظدر .

شیشی حاوی دکندر [*]. بوراده قیو چرچیوه سی خلی توسع ایتش وختی سطوح جانییه سندن هر بریشه ایکی پجره آجیله رق جیهه نك عظمت ومهائی بر قات دها اگرتدیرلشدر . ذاتا بو جامعه دهه ستا . لاقیتنی طونوسه ، بیوک جره نك طرفینده آچلشش جهره چکره ، کرک اوست قات پجره لریك اوزرنده وکرک مناره لریك [*] قاعده . لرنده طوغله موزاییقه ویرده قره طابده کورلین و بوراده یاسی مداه لیونله نالی اتمکده اولان بیوچک چپوی باشلریه تصادف ایدیبوز . آشای صره ده کی پجره سووهرلیك آلت طرفنده قیو برلان حازون ، یوقاری طرف پجره لرینک کی احاطه ایلین بیوک بوراچ ، قیونک و بیوک کرک فوقانی کوشه لرینی املا ایدن دائره لر ، شون یونلر اولمه تحلیف ومنشائی تعین ایلش اولدیمنر اسباب تزینیه نك تکرار و یا توسعندن عبارتدر . یکی بر شی وار ایسه اوده بر طرفدن اشیو تفرعات تزینیه نك نوحما افراط ایله اجرا اولمش یوشنی و بونده (باروق) اسلوبنه طوغری بر نوع غالبک مشهود اولمی ، دیگر طرفندن باریک اصول تزینیا ده اخذ موقع ایلی کیفیته در . شیمیدی به قدر کوردیکمز آبدانه یازی ، آنچق پناک ملیش طرفنده

طوغله استعمال ایتش اولمیرنه بروجه مشروح خام طوغله قوللانمش بوندلرینی سبب کوسترمک طوغری اوله ماز . حقیقت حالده ایسه یونلر دیوارلرینی خارجا بویله بویوک درجه حرارتده یشمش طوغله . لرله قابلاشدن خط اغشیلر وداخله اهمیت و بریمه نك اوراده خام طوغله استعمال ایلشدر .

ایسته اونورسته دن بری تاریخ صناعته لوازم انشاییه متعلق اولتی اوزره سوء استعمال درجه سه وارد برلش اولان بوکی ایضاحات آلمانلرک Kuenstlerische Vorstellungsidee دیدنکاری ماهیت شخصییه یعنی بر صناعستکارک ویا بر قومک کرک نخت و کرک نقش و تزینیه عاظمه هایکی بر شکل وطرز صناعی به اولان استعداد طبیعیه نظر اعتباره آلامق کی بر نقصان ایله شایه دارد ؛ زیرا او صناعستکارک ویا او قومک ساحه صناعته هایکی طریقه نكامل ایده چکی . حتی المنده موجود لوازم انشاییه نك کندینه تأمین اتمکده اولدینی وساطتی هنوز ادراک ایتزدن چوق زمان اول بیه . تعین ایدن ایسته بو استعداد طبیعیدر . نته کم شرقلرک تزینساته اولان میل و موسلری طبق (تاتا = Tatta)

شکل ۱۶. — سلطان خانک بیوک قیومی.

شکل ۱۵. — سلطان خان : جولیدن کوردنیک.

بعض کتابات تبرعیه دن عبارت یونیور ایدی . واقعا قره طمای تریه . سنک داخلنده ویرنه نك قاعده سنده پک کوزل بر تأثیر تریینی حاشر وچپکلی بر خط کوفین منشکل بیوک بر (فرین) موجوددر . حالبوکه (صاحب عطا) ده پلکز قیو و پجره لریک اوزرنده یونقله قلیوب بیوک جهرمک پروانزی شون امتدادنجه ستر اتمکده در . ایسته بو ایکی وصف و ماهیت . یعنی باروق اسلوبنه غالب کورلمی ، تزینات خطیه نك ده اهمیت کسب ایلی . هر حالده (انجه مناره لی) جامعک داخلنده دها واضع بر سورنده نکل اتمکده در شکل (۱۳) . انجه واوزون اولسیدر . یونق بر قاق سنه اول منیم اولان بو مناره ایسه cotelه یعنی دیلیبل ویا اولوقلی اولوب میناکاری طوغله موزاییقی ایله منسور ایدی . سنالاقیتنی برر سینلمه اوزرنه استناد ایتدیرلش وارتقاعتنک برنجی واونچی برمنده انشا ایدلش اولان [*] بو جامعک چینی موزاییقلرندن مرکب سننالاقیتلی غایت کوزل بر مخرابی وارددر . یونک قیقنده کاش اولان (تربه فخرالین) داخلنده دخی پک دلری موزاییقلر موجوددر . جامعک ایکی مناره سی موجود ایدیه ده بری ییقلدی .

کولی [*] سورلریک ترکیب کییویسی مثلاً لایتیر وداغی بر حالدر . احمالک یونانلناتک (روپله) لری شرقیله عادی یارد کورسور ؛ چونکه اونلر ، بنارلریک دیوارلرینی کندی خالیلریک منسوجاتی کی ، فاصله سز تزینات ایله قیلاقمقن خوشلاندیلر . لکن دیوارک سطحی آنچق طاش ویا طوغله دن اوله بیه چکی ایچون شو حالده طاشک دها زیاده نادر اولدینی ممکنلرده طوغله قوللاندیلر ، آناطولیده سلجوق معمارلری دخی هایکی طرز واصلی عین مانده استعمال ایلدیلر .

علاشه جامی ایله قره طمای و صریحه لی مدرسه لری ، بو اوج بنا قوشیده معماری سلجوقیدک دوره اعتلاسی تمیل ایدر .

۱۲۶۹ سنه میلادیه سنه طوغری (تولک) ویا (ملوک) بن عبدالله نامنده بر معمار طرفندن انشا ایدلریکنه شبهه اولیان (صاحب عطا) جامی ، تفرعات جهتیله شیمیدی به قدر کوردک مرشدن فضله ویا یکی بر

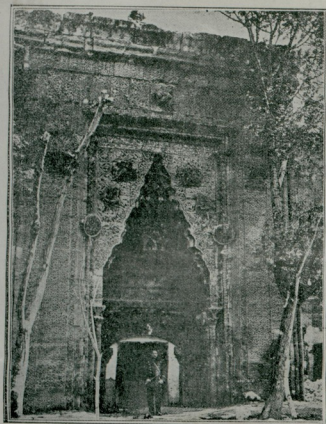
[*] قوشیه اووه سنک وسطنده کاش واک بیوک کولاردن بری اولان قوچحصار ویا طرز کولک نام قیدیدر . [لمترجم]

حشک ایک شرفه [۲] اشو مناره‌نک آهنگ و تناسبی هچده اخلاش ایته‌وک اوندکی یکسملکی بر صورت مسوده‌ده ازاله ایتمکدهدر . بونک معماری اولان؛ ذالک یعنی صاحب عطای دخی اتشا ایلیش اولان سالف‌الذکر (فلوک بن عبده) که محصول غیله‌می اولان او خارق . العاده جبهه اولسه ایدی یو مناره‌نک یاقی باشنده «عادتاً ساقی قرینه سقوط ایلیش بر چیچک» مثابه‌سند قالدن جامع، نظر دخی جلب ایلز ایدی . هیئت عمومی بنایه اولدغی مجریکجه‌سه مریوط اولوب بوراده بر شرق فکر وخالندن طوموش اولان که خارقه‌ما تربیتاندن برینه انجی استادکاه خدمتی ایا ایتمکدهدر .

جبهه‌نک بوراده کوریلن رسمی (شکل ۱۱) کریمه براز اهرام آسا یوقاری به طرغری سوریه‌نک کی بر قصوری اراشه ایتمکده

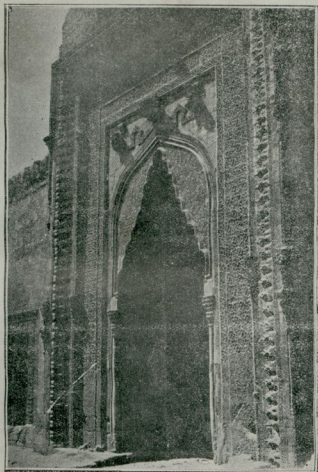
حشک ایک شرفه [۲] اشو مناره‌نک آهنگ و تناسبی هچده اخلاش ایته‌وک اوندکی یکسملکی بر صورت مسوده‌ده ازاله ایتمکدهدر . بونک معماری اولان؛ ذالک یعنی صاحب عطای دخی اتشا ایلیش اولان سالف‌الذکر (فلوک بن عبده) که محصول غیله‌می اولان او خارق . العاده جبهه اولسه ایدی یو مناره‌نک یاقی باشنده «عادتاً ساقی قرینه سقوط ایلیش بر چیچک» مثابه‌سند قالدن جامع، نظر دخی جلب ایلز ایدی . هیئت عمومی بنایه اولدغی مجریکجه‌سه مریوط اولوب بوراده بر شرق فکر وخالندن طوموش اولان که خارقه‌ما تربیتاندن برینه انجی استادکاه خدمتی ایا ایتمکدهدر .

جبهه‌نک بوراده کوریلن رسمی (شکل ۱۱) کریمه براز اهرام آسا یوقاری به طرغری سوریه‌نک کی بر قصوری اراشه ایتمکده

شکل ۱۸. — سیواس: بروجه‌مدرسه‌نک بونک قیوسی .

شکندکی باشقلرله اولنرک آلتندکی زینتله، دها یوقاریده وکوشده کوریلن یورغاچلر، سووه پروازلیله انتراج و ترک ایدن دوکومر وخرما آغاقی شکندکی زینتله، بئون یولر انسانه شومدخلك سطحی اوزرنیه صکردهن کتیرلوب تطابق و تثبیت اولنیش سوسلر طن اشدیرهک درجه‌ده اعتنا کارانهدر . هله قسم مرکزیک غریب بر صورتده نیایشلنک اوست کناری، جبهه‌نک هنوز ساغلام و عام اولدنی زمانده عادتاً قورئیشدن سارقان دالای، یاراقی وچیچکلی بر قیو پردمی تأثیرنی حصوله کتیرمیش اوله‌جفنده شبهه بونکر، سانکه بوراده معمار ایل زینتکار یکدیگرینه هچده عطف ایتمکدیزین مستقلاً ایقلشلرکه ایسته بوعاتر ایلده ائجه منارله جامع «سلجوق باروق» دینه‌یله‌جک بر اسلوبک پک کوزل و صوک درجه‌ده جاذبه دار بر مثالی اوله‌ییلور .

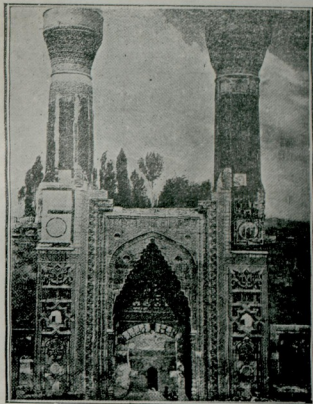

شکل ۱۷. — سیواس: چفته مناره‌می جامعک بونک قیوسی.

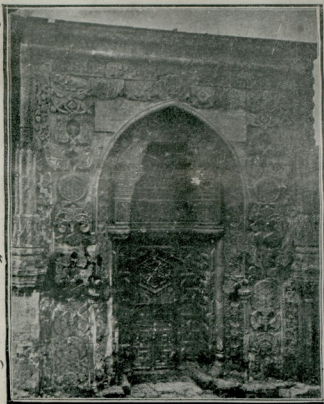
ایسده اصلی اولان فطوغرافی پک کوزل بر ضیا تحسیده آلتیش اولدنی ایچون شو طاشدن دانتلنک ایجه‌لکی بزه تمامیه نیلی ایشدرمکدهدر . نفیس بر ثلث خطی ایل یارلش عبارت جیلله قرآنیله ایله مشور غریبکی کیشن ایکی کتابه‌اشوبونک شکل بیضی عادتاً کر پروازی طرژنده احاطه ایتمکده، کر اغنیشنک فوقنده بربرینه کیچکده، مدخلک بالاسنه دکن چیغه‌رق اوراده اونی تربین ایدن بیوک مدالیون اوزرنده بر دها تقاطع ایتمکده و احیاناً که ایوم دوشمش بولان قورئیشک اوستنده دخی دوام ایلکدن صکره سووده‌نک بونجه تکرار زمینه قدر نزول ایتمکدهدر . بونک حاصل

[۲] آلتندکی شرفه‌نک سستلافتیلری قیداً وقوع بولان بر زلزله‌ن معاتب پایلان کارگیر بر قایلامه‌نک آلتنده مشور قاشدر .

مطالعات آتفه، ساجوقیلرک معماری، مذهبی حقیقه قارئنه بر فکر مختصر ویرمیش اوله یایور. قوتیه دن آت ایله ایکی کونلک مسافده و شمال شرقی استقامتده کاش اولان (سلطان خان) دخی بلکه بتون آناطولیونک الک کوزل خرابه سی و ساجوق معماری بلدینکده اثر نفیسیدر. بو بناء و قبیله اردو و کروانلرک تعقیب اینتهکاری یولارک مهم مزلاری اوزونده یولونیده هم مسافرخانه، هم بازار، و حرب زمانتدهده ارزاق و مهمات انباری اتخاذ اولنش اولان او بیوک کروانلریلردن بریدر. اسرای ساجوقیه، کرک بحر سیامایله بحر سفید آره سنده، کرک آناطولیونک یوکسک یالار یله ایران و سوریه حدود لری پشته قولا ی و امین خطوط مواصله تأسیسه هم اقتصاد و هم عسکرلک نقطه نظردن عبور ایدیلر. ایسته ساجوقیلرک زینت و آلاشه اولان ذوق و انیماکاری، اولر ایچسون برنجی درجهده نعمت محو مییه خادم بانیمن معدود اولان یو بادتانه الک ای تی ظاهر ایچکده در.

شکل ۱۹. — سیواس: کولک مدرسه نیک بیوک قیوسی

شکل ۲۰. — دیورلی: چامک بیوک قیوسی

جمرتک ۱۶۶۶ (میلاد ۱۷۲۹) سنه سنده علامه الدین کیمیا د اول طرفندن اتنا اولنش اولان سلطان خان، بر حرقی متعاقب جمرتک ۶۷۷ (میلاد ۱۷۲۸) سنه سنده غیاث الدین کیمیشرو ناک طرفندن تعمیر و ترمیم اولوندهر. بلاتک پک بسط اولدینی (شکل ۱۵) دن دخی تمایله آکاشیلور. اساساً بیوک بر مستطیلدن عبارت اولوب یان طرفلرینده صریح و یامین الاضلاع شکنده قولری یاپیدر. وسطده و جهت شرقیده آچامش، و داخله سنالاتیتیل بویوک بر کر اولوش اولان جسم برتو (شکل ۱۶) اشبو خنک پکانه مدخلی تشکیل ایدر. داخله مالوانی بر حولی بویوک دخی هرکننده اوقی برمسجد ایله حوله مارفنده اوطا لر و اودر، ساغنده ایسه یان یانه درزشل کرلر واسطه سیله اون قدر «بوله» به منقسم آتیق بر رواق یولندینی کی ایغ طرف جعداری اوزونده، بو کون

بر دیوارله مسدود یولان- کوزل بر قیودن دخی هر بری سکنر ستونی دوت صره ستون واسطه سیله بش قسمه آیرلش کیش بر دهلیزه کیریلورک بو دهلیزک ضیائی، مشن الاضلاع بر اسطوانه اوزونیه اولورندیریلان بر قبه ایله تأمین ایدلش و احتیاطک بواسی و قبیله اشیا انباری اتخاذ اولنش ایدی، اشبو قسم بادن صرف نظر ایدیلکی صورتده یو بلاتک هیچ بر ماهیت فارقه سی یوقدر. زیرا بلاتک جهت تخصیصی اعتبار یله یلان او قدر معیندرک جهان قدیم کافه اقطارنده یونک هان طبقینه تصادف اولنور و حتی بو کون بیله آناطولیونک طرز جدید اوزره اولان خانلارنده عینا کوریلور [*]. آناطولیده، عشا فایده کی بیوک خاندۀ و کذلک قیصری ایله سیواس آره سنده کی دیگر بر (سلطان خان) ده دخی عینا مشاهده اولنور. مع هذا سلطان خنک ترتیبات تدافعه سی رومالیلرک سوریه سرحدی اوزونده کی اردو کاهلرینسه تقلیداً پایش کی کورینورک فی الواقع

بو اردو کاهلر دخی - رومالیلرک غرب اردو کاهلرندن بسبتون فرقی اولی اوزره - کندیلرکی محیط اولان سور اوزونده خارجه شاشتین اولورق پایش یوللری و یالکر بر مدخلی حاویدرلر. ترتیبات منجونه بوراده انجق بیوک قیولرله جامعه حصار ایدلشدر. بیوک قیوک بوراده ازانۀ ایچکده اولدینمز شکلی بو خصوصه بر فکر اعطا ایدمینیور. اشکلاک صورت تکامل و استعماله سی نقطه نظردن شایان دقت بر جهت واردرک اوده جره کرینک حذف ایدیلرک بوراده هیچ بر اجمت انتاشیه سی اولنادینی حالده مشک بر چنر حاله افراغ ایدلش و برینه ده کر داخنده کی سنالاتیتلرک کنار و مقطعنک قام اولنش یوتشیدر. کرک سطح خارجی سی ایسه ایجه [*] حولی داخنده کی مسجد، طبق شیرازده کی قدیم جامعک جولیی اوزنه سنده یولنان (خدخاله) به مشابه بر وضعینده در -

ایستادش مدالیونرله ووقتیله مختلف آلون صرعی پارچه لرك تثبیت ایدیلش اولدنی اوپولتری حاوی ارمه لر ايله سوسمئدر .
 كرك هیت عمومیك ابداع وبتیلرله كرك - سوسمئدی پیتی موزایقلرله بر تقلیدی كی كورین - اسباب ترینیده هانده منحصرأ صفت ابرایه غایدر . ملرز اجرایه كنجیه قوتیه آبدانك اك تكملارینه معادل اولان ویا اولره تفوق بیله ایدن بر مكملیت قتییه وقرعه تاده دخی بر نزاکت صنایع طاهر و نمایاندر .

بریلده نك آتقی كندی ماضینك ضررینه اولوق تحدد اتمكله قبالوینی قاعده عمومی سی - سیواس قدر هیچ برده صورت مطلقه ده تحق ایزم نام قدیمی (سهاسته = Sebastée) اولابله نك كوره وقیله آسیای صفرانك شمال تریستی قایلماقده اولان بللی باشلر طرف عسكریك عمل قاطعه نده بولندنی ایچون روما امپراطورانی زمانه . سوق الجیشی تحجارت نقطه نظرندن بیوك بر اهمیت قزانش ایدی . اون رنجی عصر میلاده آسیا امپراتريك ، اون اكی هین عصرده تركن امراسنك ، اون اونچنی عصرده سلاطین سلجوقیه ك مفری اولش وچیرك ۶۶۱ (میلاد ۱۲۲۴) سنه سنده علاءالدین كیباد اول طرفدن جبردآپنا وعمار ایدیلندر . بوكون بیله واسع برولایتك صرزی اولوب ۴۰،۰۰۰ کی متجاوز نفوسه مالكدر ، ایته بورچه اوزون سورن بر دور زفاه و معموریتدر ك برده شهرك فارخ ایدیشه عاأم آبدانك هان كاملا نایدی اولیمنی بیولوك اردولری طرفندن بوراسنك ۱۴۰۰ سنه سنده نپ وفاتر ایدیلش اولستندن ده ائی ایضاح ایدر . روما كتیایه سی اولوق شیدیدی قدر سوساده آتقی اهیمنسز براونق پارچه بولنش وازمنه عتیقه تحته دائر ایه هیبر اثر ظهور ایتهمئدر . انفا آت سلجوقیه ، چوق شكرد ، بو صرصر شیده ده ائی مقاومت ایدیلدی . بولر بوكون حالا شهرك مدار زیتیدر . اكر سیواس شهری استانبولدن بحریه ك بتون وسعی ایه وآت ویا آراباهه اولوق براق كوك بول ایه آیرلش بولنسه ایدی انفا آت مذكوره حاله سیاحتی قوتیه كیلر قدر جلب ایدردی .
 سیواس آبدانی سورت عمومی ده قوتیه كیلر مذكورده . بورده اعظم سلاطین سلجوقیه دوریه عاأم اولوق اوزره یالكو (شافیه) نامده اولان و ۱۲۱۷ سنه میلاده سنده (هجرت : ۶۱۴ : ۶۱۷) بنا اولان خسته خانه واردر ك بونكده آتقی بیوك قوسی ، برده آئی كرتی بررواق ایه عاأم اولان ونهاجده اوززنده دویز برجه اوپولش اولنقه سنده (كیكوس) تربصان مدخل بولوروك كرجه بك بسط ایهده ك طریف طوغله وینی موزایقارله میندر .

(شافیه) نك قارشینده . (دارالحديث) اسمنده برمدرسه موجوددر . ۱۲۷۱ سنه میلاده سنده انفا اولان بونا بوكون شافیه تحویل اولنئسدر . غربی شهرلی حاوی اولان جیه نك بك سزای قدر برمدخل اولدنی كی (شكل ۱۷) اولنقه ده ایكى كناره بونقه اولنقه سدر ، قیو ، سلالاتینی برجه ارك ایش طرفنده موضوعدر وبونك منحصرأ مقام ترینده یایلش اولان كریده نمایه ابرای شكده در . سلطان خایده و صاحب عاظمه اولدنی كی بورده دخی طیل یعی كر سلطنك آلت كناری سنلالاتیترك مطلق تعقیب ایدن بر خط ایه تحبید ایدیلش بوخیلی ده ائی بللی اتمك ایچونده مذكور سنلالاتیترك معنیانی استامئده ایه برده یایلشدر . برده اكرالان كر سطح كنجیه بوده كاملا دالی بو دافی شكلر و بیچك ویا برابر ایه بك ایه ایشلایكندن عااما كر روزانك آلتهمه متوج بردانل لاهانی آلمدر .

كرك اوست طرفی سطحی ایه بوش و جیلاقی برالمنش اولدنی ایچون منات و قوت اولوانی قنایله اراما ایتكده در . فقط بركت و برسونك بیچك طرزنده یایلش و برخط كنكسر شكنده یامی بر شریت ایه بكدر كینه رط ایدیلش بولان اوچ بیوك زیت شو قسمده ك حال یاردی تعبدیل و تخفیف ایتكده درلر . بیه سوده سی بورده مستقا برسادكی ومنات ایه تصنع اولنئسدر . شوله كه : سلجوق قبولیتك سوده لر ی سورت عمومی ده مدخلی تحبید ایتك واونك قیتی دخی طاهر جیلاقم اوزره دوشولش برجه بیه و كك ، بلكه یان پروازارلی اوست ایشك اوززنده برلش عااما مرمه ایشله ی برقاش پارچه سی كرتلش بك مزین برنالی بكمه درلر ، فالواقع سجاده لر - ویا خاصه آتلاطونك كیلر - كنیش بر كشار ایه بولنش بولان وینی سیوری « عجر ایه » اسمنده بر قیسی حاوی اولان بو شكل مرمه یی خازر بولنقه درلر . (چفته نامدل) جامه ایه یالكنس زه ویا عجمه لرك زیاده سی قیارتیل اولری ، تریناك دخی داخلی كنارلرده ایه اوپولش و خاارجده ایه ده ایه یایوق یایلش اولی صورتله طرز نوزی سنلالاتیلكده طرف انعكاسات ضایعه سیاهه بر شكده اولی شو هیث مركبیه شیدیدی قدر بقیه برده هنوز كورمكیزن بر منات و برتوت بیض ایتكده در .

شوقطه نظرندن چیرك ۶۶۹ (میلادك ۱۲۷۱) سنه سنده وجوده كنیشلش اولان (بروجه) مدرسه سی (شكل ۱۸) چفته مناولی مدرسه ایه برضاد تام حاصل ایتكده در . اشو مدرسه ده ترینات ، جیه نك بتون اقسای اوززنده عااما بر ششكیه غیر منطقه تكبیل ایدیلش وچله منتقردو كرك آتكدك سطح ، یان دواوروك سلطانن اهان ایشلش كیدر ، قسم كر كیلنقه زمینی اوززنده عااما ایتكه ایه ایشدرلش كی كورین و انسام پایه تریناتن بسیتون آیری بولان مدالیولر و بیچك شكند زئتلر ایه دولبرلش اولسی ، قیونك شیدیدی قدر كورمكیزن طرزده بر برجه و ایه عاأم اولایسی بر قات ده حسن ایشدریمكده در . همذا شو عتیم قیو عظیم بر اهیمنی خازردر . چوتكه مبدائی سلطان خایده متعاده ایش اولدنیقز استعجاله نك بورده تكبیل ایتدیكنی كوسترمكده در . شوله كه : كر ، آرتق بسیتون زائل اولش و مدخلی تكبیل ایدن جره ایه مستطیل الشكل بر پرواز ایه ایش و بونكده برسه آبدانك و استانبولده ك ایللك عمارلك قیولر خصوص اولان شكل و ترتیبی ده اوزمانن نیجی ایشدریمكده بونئسدر .

سیواس آبدانك اك كورتی واك زیاده حسن حاله قلش بولانی (كوك مدرسه) دوكه بونك اسكلفه نك جهت جنوبیه سنده بونكلكده اولان طرفی جیه سی بكری بیض مئو اوقاعنده ایكى كناره ایه مجهردر (شكل ۱۹) . چیرك ۶۶۹ (میلادك ۱۲۷۱) سنه سنده - یعی « بروجه » نك انفا اولدنیق سنه نمایه - (قاولان) اوسته نامده قوتیق روم برعمار طرفدن بنا اوتیش اولدیندن تقریباً ۱۲۶۹ سنه سنده موجوده كان (صاحب عطا) جامیله اولان مشاهبتك بوسیدن منیت اولدنی آكلاشمنش اولور . هر حاله بواكی بیانی بریله نمایه ایدمك اولور ایشك قنوق كوك مدرسه ده كالوروك بوده ایه ونازك بر صورتده اوپولش آراسقفرله مستور اولان بیوك قیوسنك یالكو اوتكشند ده ایشده سوسی و مزین اولنئسند كك ، فقط صاحب تصادف اولنایدیندن ناشیدر . صاحب عطا جامعده ایكى كرك طبلارلی یعی سسطارلی طبلدیران غربی الشكل زیتلر بورده آرتق حذف ایدیلش اولدنی كی جامعده كورك اوست

مشهود اولانلارکي عقيده و اقاما پو خاليلرک اسڪيبي بولون اون آلتجي عصر ميلادنيڪ مابنله کوچ چيدار ايسهده حاوي اولانلري اشكال ترتيبه هر حاله دهه زياده اسڪي برتنامه هر بولدر . جامعك عين اسلوبه هنرين اولان و فقط دهه معتدل بولان غرب قوسيه بستيون فرقي برطرز و ترتيبدهد . كركشكلي ، كمر پروازنيڪ زياده قابوق اوليشي ، پيلياهلرڪ شكل و هيئي و بولنرڪ سعلی داخله ايجيه سوتنيڪلرڪ كولميش بولنسي ايسته عادتا (غوثيل) ملرزي كي برحال اولان بتون پو هيئت عريميه ، آسييا اوڀرنيڪ نفوذني به آشكار برصورتده اظهار ايلكدهد . آبدنهك معماري هرنقدنرجه معلوم دكسهده كنديسني الهام ايش اولان اساندهك اسني اشيو اثريڪ اوزرنده به اوقومئ كمكندركه بولكده ارمي معمارلور ايراني نقشجبار اولديغده شهبه پوقدر .

آبدات سلجوقيه حقدده بوايه قدر سرد ايش اولديغنز عنصر مطالعات (ديوريكي) ده خام و بريريدوز . پو تدقيقي اكال ايجون ملاطيه ، نوقت ، آمايه ، خروط ، قيصري و نيكيدهده زيارتايك ، آناتولي شندونفرنيك چاي ، ايلغين ، آفهر كي استاسيولنرده نوقت ايتك و اواردن ازمير - دنبار خطي اوزرنده كاش عشانلدين كچهرك غنجهي [قديم Laodicee du Lycos] بلدهسه كند و ياخود اكردير و بكتيرون شرفيد اوزرنده كاش انطاقيه (قديم Attalea de Pamphylie) شريته قدرشد رحل ايتك ايجاب ايدر . صناعت سلجوقيه ، بتون آساي صفري داخلنده شعتنه پاش اولش و آسياي صفرائكده اون اوچنجه عصر ميلاديه بتون صنعتي تشكيل ايلشدر . كنديسي ، مسرودات سالفه دن دخي استنباط اولنديني وجهله بستيون مستقل برصناعت دكلدر . چونكه برطامك تاثيرات مختلفه بولك اوزرنده اجواي حكم ايتشدر . شوبله كه مابنيسته پلائي عرب و بيا ايرانيده طرز معماريسته ايسهسوريده شكلاري ايران اشكاليله قارششدر ؛ ستولر ، باشلفر و méandres دينن بورعاجلر نيزاس صناعتك حقيق برنفوذنه دلات ايتكدهه فقط بوده - اصول و قواعد انشاييه درين برنئاتيچرا ايتكسرين - يالكر بعض فقرات ترتيبه به منصر بولقشدهد ؛ مختلفالون چيني قايلاه لرده ايسه به ايران نفوزي مشهورد ؛ ترتيبات هندسيهك بولنرده كوريلن طرز اجراسي و كلك هنريات ناييه و آزاريفلرڪ شكلي تماميله صناعات اسلاميه عائدده . الحاصل ، تصويرذريوحك مقام ترتيبنده استعماي دخي پوصناعتكارلرجه مجهول قالمشدر ؛ اهل سنت عتدنده شايان دقت اولان بوكيفيت ايسه عضا اولنرڪ شري المذهب اولان ايرانيارلر و آسييا اوميلري و استانبول خريستيانري ايله تاسيس مناسبات ايتش اولرنندن متولده ايدوكي شهزادري .

پوصناعتك مابعت مخططه سي ذاتا آبدانهه وضع اعضايدنرڪ مئشأرتدكي تخلف ايلدهه ميتندر . تنكهم علايه جامعني سوريدي برمدوا (قره طاي) مدرسه سي ايراني برجيني ، (آفهير) دهكي آبدني الجزيره ي بر صناعتكلاوجوده كيرشمش ، ملاطيهده كاش برترهده دخي (شمس الدين محمد بن عثمان) اوسنه (استيان) اوقلي (تاورور) اوسنهك ياني باشنده چالشمشدر . علايه جامعك منبري برمكلينك ، (ديوريكي) منبري دخي تقليدي بر آتوسجنيك ائريدر . بودرجه متنوع تاثيرات ايسه بعضا بربرنه قارششمسرين يان يانه قاشش ، بعضاده دهه درين برصورتده بكديكبريله امتزاج ايلشدر . شوالهه بتون بولنردين قايلاه مستقل برشكل صناعت استخراج ايدنه بيلمك ايجون سلاجه رواسم شهسيز طالملك بخش ايتش اولنديني مدننه دهه فضلته بر زمان جاسم تخت عظمت و اقبال اولرلي لازم كلور ايدى . خللري اولان غنائلر

قات نيجره لرنى احاطه ايدن دهدها غريب اولان ترتيبات دخي بونده طريف برشكله منبر اولنرقي بولر جبرجوهه سنك طرفينده كوردكيز طولاني جدارلري - لوزمندن فضلته ايلفسرين - پوقايردين آشاغي به قدر طولر برمقدده واورتهده برصريح داخلترسم ايدلش . بولان وعلايه جامي جيهه سنك جرمالندن بري اوزرنديكي زيني يك زياده ماسطراتان مئسن الاشلاع بر كوكبك شكلي حصوله كيتيردهك صورتده تركب ايلكدهده . كوكبك كرك اوست طرفيندهك زينه و كرك آلتندهه و چيچيك دمي شكندكي سوسه دقت اولنورسه به بورادهده خرما دالي ، برده volute يعني قيوريم منحنيسنه مشابه طرزهده بولكش دال شكلي كي صناعت عتيقه عناصري فرق و تميز اولنورسدهه بونعاصر اودرجهده صاف برشرقي فكريله ترسيم اولنشدوكه بورادن برتنيجهك استخرانجه قاتقندقي برهودهده . كلكك مدخلك طرفيندهك سولنرڪ (آفات) يعني ككنر اولتندن مشكل و يكديكري اوزرينه موضوع چفته سبت شكندكي باشلفري صاحب عطا جامندهه بولننردهاچوق زمان اول وجوده كان صيرجهي مدرسهده دخي مشاهده اولنور . الحاصل بونيك يادرم اولان معماري ، حقيقت ازانلورسه ، آرتق سلجوق اشكال و ترتيبانندن باشقه هيچ برشي طائيوركه پوخصوصا قيدنودكاري هر وجهله اهم والزمدر . اولسه اولسه بومعمارك صاحب . عطا جيهه سندهه اجرا ايش اولديني دلالت تصديق ده ، ايجاد و بنشتركي سافتهه ، برده اثريك مابه التميزي اولان هم زيات همده اعتداله كندكي عرفته عائد هنريات تماميلهك بر انكاسي نظريله باقيله بيلور .

سيواسك جنوب شرقيستنده و فرات غربيك برقولي اوزرنده كاش اولان (ديوريكي) شهر صغيرنده برجامع اودرركه ترتيباتنيك مبدوليت و غراحي اعتباريله سلجوق معماريسته ايتريجه برموقع اشغال ايدر . برجامع چرنك (ميلادك ۱۲۹۹) سندهه و كيزبادولك زمان حكومتنده انشا اولنديني ايجون صناعت مذكورهك اك كوزل دورسهه منسوبدر ؛ شو اعتبار ايله قوينيك معاصر اولان آبداتندن بودرجه فراتي اولسي دهه زياده شايان استغرايدر . هر حاله بيوك قبونك شكل عموميهنديكي سادگم (شكل ۲۰) بونك ابي بردورده منسوب اولديغده دلات ايتكدهده . بوراده بيشي اشكل بر چهرهك كر قوسى داخلنه تكرار مستطيل اشكل برچره اوشكل و جيههك اطرافندهه شكلاري غريب اولان و فقط اشبو جيههك خلوط اقبه و شافوليه سي دهه زياده بالي ايتك كي برغاندهي تامين ايدن پيلياهلر وضع ايلشدر . شوبله كه اول امرده سلاطيني برماشني حاوي اولان پوياشلفرك اوزرينده مابيه سوتنيكلرن مئشكل برحزمه استناد ايتكدهه بولان ايكي اوق سون (سولهه) صاعدكندن دهه قايلاهدهه موجود . بوندن سكره قايانودوز برزه پوقاري به طوغري جبههقي قورنيك آلتندن برزاويه قائمه تشكيل ايتك اوزره دونيور و اشبو قورنيكي جيههك قسم باقستندن ايترييور . فقط بنانك شكل معمارسي ، عناصر ترتيبهدهك نشاطر حقيقيك كوزله فرق و تميزي بهك كوچ قيله جق مرتبهده هر طرفه مبدول وقاريتيق برصورتده منتشر بولان اوقرب زينلرڪ آلتنده تماميله غاب اولشدر . معمايه سالفه ايجيه منارهل جامعده شرق معمارستك بر صفت خصوصسي اولقي اوزره ذكر ايش اولديغنز حالي - يعني معمار ايله زينكارك يكديكبرندن بستيون آيري چالشمش اولسي كيتي - بوراده اولنديني قدر هيچ بر اثرده نايان اولماز .

بومدخل شجمنك ترتيباتي تدقيقه كيرشمك يك اوزون اولور : مئشأتي آلاچون ايجون يالكر شوكا دقت ايتلدر كه بوراده كوريلن چيچكلر ، مداليولر ، دالي بودادل شكلار ، تماميله ايران خاليلرنده

اوتار ایله تیش ایله دکری زمانده، قادینکه ده ارککده معنی، حامیسی، کندی مسامی و قوه بازوسی اولور. هر ایکسی ده بیه چکنی کندی تدارک ایله یور، احتیاجاتی کندی تسویه ایدیور. معیشت عینی اولنجه، قوت و بدنیته دخی یکدیگرینه مساوی بولونیور. انسانلرک ایلک زمانلرده کئی اکلایم ایچون، بولون حالا موجود اولان وحشیلرن و حشیلرنک اکی کیری درجه لرنده بولونلرینک احوالی تحقیق ایدیورلرکه، بولورده قادین وارکک وجودجه و قوتجه عینی درجه ده بولونیور. عکساندر اسکرک یکدوب کوردی تاسمانی و حشیلرنده دخی بولورده.

مبادیده انسانلرک ایلک احتیاج حس ایتدکری شی، غدا سنی تدارک و آدن سوکرا کندیسی جنودلرک، یرتیجی حیوانلرک شرندن محافظه کیشتیدر. انسان قبولی حیوانلرک لباس طبعیسی کورنجه، عربالغنی، جنوارک ککین دیشلرنی، بارچالایی طرناقلرنی کورمکله ده سلاح اولان احتیاجی آکلادی، بردن آلدینی، آفاجدن قوباردینی اودونلر ایله کندی اوجوانلره قارشى مدافعه ایدمیوردی. ایلله، صوپاسیله آولایه بیلدیکی حیوانلرک اتی بیور، پوستی وجودینه اوتوریوردی. ذکای بشر تفکرله ایشله دجه، بواحتیاجه قارشى اختراعات باش کوستردی. انسان ایلک سلاحی طاشدن یادی. آرقق اومسئله میدانه چقیدی. ایلک جمعیلر تشکل ایدوب انسانلر جمعیله باشلادقارنده، برجمعت، کندیسيله دوکوشمکه کلان جمعیته قارشى قویوردی. جمعیلرده برتقیم خدمات وقوعه کدی. آو خدمتی ارککلر درعهده ایتدی. آو ایچون سلاحی آلان ارککلر امرمدافعه و محاربه خدمتی ده اوزرلرینه آلدیلر. مسکن خدمتلى، جوجوقلرک بلسنمی کئی امور قادینلره براقیدی. قادی بوججه راضی ایلهمکه حسن مادریتک تأئیری البت جوقدر. سلاحی الله آلان ارکک سوکرا حاکم اولدی.

مناسبات جنسه پرومیسکویه، خالده ایدی. یعنی فارمه قاریشق برحاله بولونلینی زمانلر جوجوغک پدری بللی اولوب والدله بللی اولدیغندن قالمیا اتسانی طبعی والدله نامه اولوب جوجوقلرک دایسی بدرمقاند بولونیور، برارککه مشیره سنک جوجوغی وارث اولوبوردی. میراث بویوک ارکک اولاده قالمایوب بویوک قیز اولاده انتقال ایلردی. بوکا «فایل ماترن» دوری دینایر. والدلر نامه منسوب عائلله اوزرینه مؤسس اصول و نظامات قوانین حکمنی آلدیغندن، ایلک قوانین مدینه تک والدلر نامه منسوب عائلله اوزرینه وضع اولوندیغنی متبعین و متخصصین میدانه قومیشدر. مناسبات جنسه برعشیرت صغری یینه حصر اولونوب دیگر عشیرت افرادله وقومی فحش عدالونقی دوری ده ظهور ایتشدرکه، بوکا «نهریزم» دینلشدر. ماله

ایسه بیسط و مهیب اولان کورکله کندن ذوق آلدیلر و بوسيله ده سلاطین سلجوقیه تک قوتیه ده یک سه رمش اولونلری سوسل و چچکلی شکلره اوقدر رغبت ایتدیلر. تهکم، بروسه جاملری، آبدات سلجوقیه دن هان هیچ برشی اقتباس ایتمه ملردر. استانبول جاملرینه کلنجه بولر آياصوفیه تک معتم امشالیدلر. بناء علیه کبیاد ایلله کیمرورلرک صنعاده کرچکدن وارنلری، (آل فرهمان) و (آبدین اوغلاری) حکومتلریک بکلریدر. تهکم قره مان اوغلاری طرفندن (فره مان) و (قوتیه) ده انشا ایدلش اولان جوامع ایلله (آیانوغ) ده آبدین اوغلای عیسی یک جامی، اشکال و تزینات سلجوقیه تک اون هنجی عصر میلادی اوائله قدر بقایاب اولش اولدیغه حالا شهادت و دلالت ایتکده درلر.

رحیم

آچیق ستونلر

قادین ندر؟

«قادین ندر» سوزی اوقدر مباحثی موجب اولمشدرکه بویوصده جلدلر طولش، کتبخانه لر طولدر یلمشدر. بویولده یازیلان سوزلرده یکدیگرینه مخالفت و مابیت یک جوقدر. کیکی قادینلی اوج بالایه چقارده ق بشریتک فوقده برخلوق ایش کئی کوسترکه قالمیشور؛ کیمی ده خصائل بشریه تک بر جوغندن محروم کوسترکه چالیشور! عصرلرنیری دوام ایدن بومباحثات حالایتمش، تونکمش دکلددر. اولجه قادینلرک قنا طاسلریک ارککک کندن دهاا کوجوک اولماسی ویتنک دهاا آز مقداره بولماسی، قادین عقلک ارککدن دهاا آز اولسنه دلیل کوسترک ایسته نیلشم ایدی. لکن سوکرا، تشریح، بئی یک جوق اولانلردن احقر بولوندی کئی بئی چوق اولمانلردن یک ذکی وعاقلر بولوندیغنی میدانه قویقله، اونظریه تک موداسی کچدی. شیمدی، ارککک جمعدن کوجوک اولان قادینک جمعه کوره بیتک متناسب اولدینی تصدیق اولوندی کئی، آرقق عقلک قوتی تقدیر ایچون یالکز دماغک جمعه و طوبدن آلتش جسامته مراجعت کفایت ایتجه چکنی علموفن اعلان ایلدی. عقلی ملکه لرک سوهی قعیین ایدن شی، یالکز نسج عصینک کئی اوله یوب کیفیتی و هرعضوک قوتی و مشترک فعالیتک مناظر اولان شدقده بوسویه تک تمیینه یارایان واسطه اولدینی آکلایشلیدی. بر دماغک عقلی قوتی تقدیر ایچون، یالکز دماغک جمعی و تلافیفک جوقانی اوزرینه استاد اولونه میه جفی بیلدرلیدی. قادینلری ارککلری ایله عینی معیشتده بولونان لرلرده قادینلر وجودجه و قوتجه ارککلر ایله مساوی بولوندیغندن، بونده صورت معیشتک تأئیری آکلایشلیدی. تبعات علمیه کوستریورکه مبادیده انسانلر آغاچ قووقلری و مغاره اوبوقلری ایچنده یشادقلری، بیانی میوملر، اکلصالح